

Gregor, Alois

Překládat, nepřekládat?

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1952, vol. 1, iss. A1, pp. 179-180

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/101604>

Access Date: 22. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

mimotořidnřm. Takovřto nřzor nelze vyvodit ze Stalovy stati „marxismu v jazykovřdř“, neboř u Stalina nenř k tomu dřen sebemenř podnřt. Takovřto nřzor takř odporuje tomu, co mřl na mysli Zdenřk Nejedlř, kdřř na sjezd u vyzdvihl heslo „hudbou mluviř“, to jest, hudbou přesvřdřovat, přsobil citovř a ideovř hudbou vyjadřovat *psychickř obsahy*, kterř vznikajř v lidskřm nitru jako *hlubokř odrazy mřnřicřho se a vyvijejicřho se spoleřenskřho bytř*.

V nřs ve vřech, v nařem citřenř a mřřlenř zřkonitř přřžívajř zbytky formalismu, předevřm nřzory strukturalistickř. Theoretickř pokusy s t. zv. hudebnř mluvou, pojatou domnřle ve smyslu Stalinovřch thesř jazykovřdnřch, jsou toho dokladem stejnř tak jako jinde se objevujicř snahy o znovuzavedenř pojmu znaku do eřtetiky, pojmu, jenř v estetikě znejasnuje rozdřly obsahu a formy, obchřzř leninskou teoriu odrazu a je namřřen proti ideovřsti nejenom v hudbř, ale v umřenř vřbec.

Snahu o hudebnř vřdeckř rozpracovanř stalinskřch thesř jazykovřdnřch a citovanř stati soudruha ministra Zdeřka Nejedlřho třeba vřak upřimnř vřtiti, i kdřř vřsledky třto snahy nelze zatřm poklřdati za sprřvnř. Chyby, kterřch se v poctivř vřdeckř snaze dopouřtřme, břvajř řasto mocnřřjř vzpruhou vřdeckřho pokroku neř do omrzenř opakovanř pravda. Jedinř v soudruřskř spolupřaci uvedeme v řivot krřsnou stalinskou zřsadu o svobodř kritiky, bez nřř, jak pravř Stalin, *nenř vřdeckřho pokroku*.

Mirko Novřk

PŘEKLĀDAT, NEPŘEKLĀDAT?

Mřnim překlřdřnř z řeřtiny do slovenřtiny a naopak. Tato otřzka se střvř totiř v poslednř dobř znovu řasovou, neboř na př. Heřkova Drevenř dedina byla převedena do řeřtiny a Nezvalův Zpřv mřru přetlumořil do slovenřtiny Milan Lajřiak.

Uř dřvno před prvř svřtovou vřlkou bylo svedeno mnoho polemik o to, je-li takovř vzřjemnř překlřdřnř z jazykř si tak blřzkřch nutnř a prospřřnř. Převlřdalo tehdy u řeřchř i u Slovřkř mřnřnř, že se překlřdat nemř, že řeřovř při trochu dobrř vřli mohou překonati pořatecnř obtřře při řetbř textř slovenskřch a že Slovřkřm nemřže přsobilu velkř potřře řetba knih, novin a řasopisř řeskřch. K tomuto nřzoru se hlřsili na rozhranř stoletř z řeřchř, na př. Fr. Bilř, Karel Křlal, Fr. Třborskř, Jos. Rotnřgl a jinř jeřtř, že Slovřkř třebas Pavel Blaho, Fedor Houdek, K. Salva, Anton řtefřnek, Vavro řrobřr a j. Křlal v mnohřch pracřch, zejmřna v zřsluřnř knize Slovensko v řeskř škole (1914), naznařil řesty a řestiřky k vzřjemnřmu poznřnř, neboř vychřzel dozajista ze sprřvnř zřsady, že spolu se znalostř slovenskřho jazyka rozřřř se v řeskřch zemřch i vřdomostř o soudobřm kulturnřm, sociřlnřm, politickřm a hospodřřskřm řivotě Slovřkř. Autor se tu přimlouval takř za to, aby řeřtř řřci posilali do slovenskřch dřtskřch řasopisř řeskř verře a povřdky, a s povřdkem připomnřl, že Salva v řasopise Priateř dietok uveřejřoval nřco řesky, i kdřř s třm martinskř Nřrodnř noviny nesouhlasily.

Po rōce 1918 se ovřem pomřry v řeskoslovenskř republice, pokud se třře vzřjemnřho poznřnř mezi obřma nřrody, podstatnř zmřnily. Zejmřna řkolřm přřpadl dřleřitř řkol, aby praktickř znalostř řeřtiny a slovenřtiny rozřřřily co

nejvíce. Bohužel, je nutno říci, že se zde neudělalo tolik, kolik by bývalo zapotřebí v zájmu důkladného obeznámení s kulturou obou bratrských národů. A dodávám, že to byla chyba i se státního hlediska, protože tím trpěla bezpochyby i vnitřní konsolidace mladé republiky. Proto ani příliš nepřekvapuje, že se počaly objevovat překlady. Vzpomínám namátkou na překlad dramatu Joz. Gregora-Tajovského Smrť Ďurka Langsfelda, který byl pořízen s názvem Svítání nad Slovenskem, nebo na Kárafiátovy Broučky, které přetlumočila jako Chrobáčky Hana Gregorová. Třebaže byly tyto převody zdařilé, přece se ozvaly hlasy zdůrazňující, že by se mělo vynaložit veškeré úsilí na to, aby Čech mohl čísti slovenské a Slovák české knihy v originále.

I po národním osvobození v r. 1945 se dostala otázka překládání zase na přetřes a na jednom sjezdu Československé společnosti po delších úvahách, kdy byly svědomitě zváženy důvody pro překládání i proti němu, bylo přijato, že se mají převádět toliko spisy pro mládež a divadelní hry, kdežto beletrie a poesie nikoli. Vyložil jsem tehdy v několika novinářských a revuálních člancích, jak by se mělo postupovat. Navrhoval jsem na př., aby citáty z projevů vedoucích osobností (na př. presidenta republiky, ministrů, pověřenců a j.) byly v novinách vždycky otištěny v tom jazyce, v němž byly proneseny, aby vědecké i beletristické časopisy přinášely stati v obou jazycích (nikoli v překladech), aby rozbor literárních novinek byl doprovázen kratičkou ukázkou v jazyce původním atp. Při vzpomenuých rozhovorech se ukazovalo také na to, že by na univerzitách mělo býti postaráno o to, aby si jejich absolventi, věnující se učitelské dráze, odnesli do praxe důkladné a spolehlivé poučení o spisovné češtině a slovenštině. Zjistilo se totiž, že praktické znalosti obou jazyků nebyly u nich vždycky zcela postačující. Sluší přiznat, že se časem po té stránce poměry značně zlepšily, že se na českých školách věnuje slovenskému jazyku a slovenské literatuře daleko větší pozornost nežli dříve (o nynější situaci na slovenských školách nejsem informován), i když stále ještě nenastal stav, s nímž bychom byli úplně spokojeni. A tu najednou se začíná překládat ve větší míře a ozývají se porůznu hlasy, které toto překládání schvalují a rozmanitým způsobem odůvodňují. Nesdílím tento názor a tvrdím, že by se překládat nemělo, neboť není nad to, můžeme-li se informovat o bratrském národě přímo u pramene. Jazykové potíže nejsou nepřekonatelné. Předkládám tuto věc k diskusi, neboť běží nesporně o problém vážný.

Alois Gregor

RECENSE A REFERÁTY

Belo Letz: Gramatika slovenského jazyka. Bratislava (Štátne nakladateľstvo) 1950. 566 stran.

Autor chce sice v tomto svém nejnovějším obsáhlém díle podati mluvnici současné slovenštiny, ale přece uplatňuje tu více, tu méně zřetel k jevům historickým, a to na způsob Trávníčkovy Mluvnice spisovné češtiny, která byla nepochybně jeho vzorem v celkovém uspořádání, třebaže ji mezi svými prameny nikde neuvádí. Letzův spis se skládá ze čtyř hlavních oddílů: z nauky o hláskách, z kmenosloví, z tvarosloví a ze skladby.

V hláskosloví (11—99) na rozdíl od Trávníčka pozměnil Letz pořad výkladů, ale ne vždy k prospěchu své práce. Tak na př. bylo by jistě vhodnější probrati